

16/12

16/12

Statsminister Erlander riktade vid presskonferensen

i går några irriterade maningar till pressen — i praktiken avsåg de kritik främst av Dagens Nyheter. Han framhöll att man icke borde publicera hemliga aktstycken utan hänsyn till landets intresse, antydande att Dagens Nyheter brutit mot denna självfallna regel.

Uttalandet är oförsynt redan därför att Dagens Nyheter, såsom varje initierad läsare av söndagens artikel om importplanen måste uppfatta, ur sin framställning utslutit de uppgifter som möjligen, särskilt med hänsyn till försvaret, kunde anses skadliga för landet. Endast de upplysningar publicerades som uppenbarligen icke kunde vara farliga — därest man icke anser allt sådant skadligt som leder till obehag för de styrande.

Uttalandet är tyvärr betecknande för den sittande regeringens ovilja mot offentlighet av för statsledningen graverande art. Gång efter annan har det funnits skäl att fastställa att regeringen söker undvika debatt genom att ställa riksdagen och landet inför fullbordade fakta. Tänk er att pressen hade bevarat den tystnad kring frågan om det ryska avtalet, som regeringen funnit och finner lämplig! Vi hade då inte haft någon aning om de metoder genom vilka industrins medverkan framvingades, om de svårigheter som det i närvarande läge erbjuder för Sverige att uppfylla avtalet, om de orimliga konsekvenser som avtalet leder till. I dessa som i andra frågor har regeringen förfarit som en mulen och tredskande skolyngling som först efter långvarigt förhör avger svar — svar som nästan alltid varit komprometterande.

Men uttalandet bör också ställas i relation till regeringens sätt att behandla ömtåliga frågor — då man tror att lösmynthet passar. I december 1946 talade dåvarande handelsministern om nödvändigheten av importreglering; hans förklaring dementerades av finansministern; tre månader senare kom regleringen. Decemberuttalandet var ett landskadligt uttalande — det kunde alla fatta — priset har uppskattats till flera hundra miljoner. Men kritiserades handelsministern därför av sina kollegor? Tvangs han att avgå? Ingalunda; inte en antydning av kritik mot hans uppträdande — eller mot finansministerns dementi — har givits i regeringen eller av regeringspressen. I stället har man priset de personer som så handlat. Systematiskt har medlemmar av regeringen utlämnat uppgifter till den egna pressen som undanhållits andra organ. Det har också ansetts i sin ordning, ty det passar de styrandes avsikter.

Statsministern och den nuvarande regeringen bör helst avhålla sig från maningar av denna art. Statsministern är för obetydlig för att mana. Regeringen har i dessa frågor alltför mycket på sitt samvete — både i fråga om mörkläggning, när det passar, och om lösmynthet när det anses passa — för att imponera. Vi har klart för oss att det är skillnad mellan landets intresse och ministärens bekvämlighet. Och vi har klart för oss att den insikten inte delas av den persongrupp som för tillfället sitter vid makter

Frågan om professur vid Stockholms högskola

i klassisk språkvetenskap och kulturforskning synes nu stå inför sitt reella avgörande. Sätillvida är resultatet tilltalande som Högskolan sannolikt får två professurer, en mera kulturhistorisk och en mera språkvetenskaplig — för den senare har man en enskild donator att tacka. Men ärendets behandling har varit i hög grad betänklig.

Stadsfullmäktige beslöt år 1944 att anslå medel till en professur i "klassisk språkvetenskap och kulturforskning". Då befattningen anslags ledig tillade Högskolans styrelse — i vilken stadsfullmäktige är starkt representerade — orden "med särskild hänsyn till latinska språket". Flertalet sakkunniga gick på en linje enligt vilken en kulturhistoriskt starkt meriterad språkforskare skulle få platsen; inom fakulteten och lärarrådet vann denna uppfattning allmän anslutning. Inom högskolestyrelsen opponerade däremot stadsfullmäktigerepresentanterna, vilka önskade utnämna en förtjänt arkeolog, som av Högskolans övriga myndigheter placerats efter alla medsökande. Dessa representanter hade visserligen varken majoritet eller vetenskaplig auktoritet, men de hade påtryckningsmedel: antingen kunde stadsfullmäktige minska anslagen till Högskolan eller också kunde socialdemokraterna — som tydligen ledde stadsfullmäktigaktionen i denna fråga — förmå regeringen att underkänna ett av styrelsens majoritet fattat beslut. Inför detta hot föll högskolestyrelsen i sin helhet undan, och man skickade ärendet till stadsfullmäktige för att få en tolkning av syftet med professuren. I realiteten innebär detta att man uppgav striden och betäckte reträtten genom en taktik som kunde antas vilseleda personer utan insikt i saken. Ty att stadsfullmäktige skulle säga att de år 1944 menat vad hr Z. Höglund

18/12

33

och hans kolleger i högskolestyrelsen menade år 1947 stod klart för alla. Borgarrådsberedningen och stadskollegiet har också föreslagit ett yttrande i denna riktning, som om ett par dagar skall konfirmeras av stadsfullmäktige.

Det blir alltså icke vår främste forskare inom detta område, professor Löfstedt, som faller det avgörande ordet i denna rent vetenskapliga fråga — utan hr Z. Höglund. Det är beklagligt att stadens representanter velat utnyttja sin makt på detta sätt; såvitt bekant har den svenska regeringen aldrig handlat i så uppenbar strid med den sakliga kompetensens åsikt i en vetenskaplig fråga. Det är beklagligt att Stockholms högskolas styrelse gett vika; att frestelsen att lirka med de maktägande varit stor är förståeligt, men genom att hålla på den egna åsikten hade man undvikit att dra Högskolan med i blamagen. Det är särskilt beklagligt att någon protest icke avgetts inom de av stadens myndigheter som haft ärendet under behandling; förklaringen får antas vara att man är alltför insyltad i kameraderi och kompromisser för att orka säga från i en principfråga. Det är i grunden samma situation som i skandalen Öman.

VIKTOR RYDBERGS-PROFESSUREN

Dagens Nyheter har från förra borgarrådet fil. dr Yngve Larsson mottagit följande skrivelse:

Hr redaktör!

Då jag inom stadskollegiet tillstyrkt den tolkning av stadens mening med donationen till Viktor Rydbergs-professuren som borgarrådsberedningen i anledning av högskolans förfrågan utvecklat, faller jag antagligen, liksom stadskollegiet i övrigt, under den dom av insyning, kameraderi och kompromisser Dagens Nyheter faller över stadens myndigheter, vi har icke orkat "saga ifrån i en principfråga", liksom i fallet Öman. Jag känner mig icke skyldig, och jag ber om plats att få säga varför.

Det är ostridigt att det tillägg högskolans styrelse beslutat till professurens av stadsfullmäktige godkända definition skapat oklarhet och tolkningssvårigheter. Oklarheten om det väsentligen gäller en professur i latinsk filologi eller i antik kulturforskning framträder både i sakkunnigeutlåtandena och i högskolans bedömning av de sökande. Man kan klandra stadens — vid tillägg mestadels förfrågande — representanter i högskolans styrelse för att de icke observerat tilläggets förvirrande verkan och icke motsatt sig det samma. Man kan också finna det olustigt och olämpligt att dessa representanter — liksom övriga lekmän inom styrelsen — vid sin tolkning av donators mening gett sig in på en värdering av de olika professorkandidaternas vetenskapliga meriter. Och man måste uppröras och protestera mot varje försök att använda stadens makt över högskolans ekonomi såsom argument i en sådan debatt. Så långt torde vi vara ense.

Däremot kan jag icke finna att stadens representanter gjort annat än sin skyldighet när de — visserligen sent omsider — fäst uppmärksamheten vid att tillägget vid professurens beteckning hotade att förtrycka dess innebörd, sådan stadsfullmäktige vid donationsbeslutet enligt deras mening fattat den. Och jag kan icke heller finna att högskolestyrelsens beslut i detta läge att fråga donator om beslutets rätta tolkning är någon reträtt eller någon blamage för styrelsen. Det är här icke alls frågan om att jäva "den sakliga kompetensens åsikt i en vetenskaplig fråga", det är icke alls fråga om Einar Löfstedts eller Z. Höglunds auktoritet — det är fråga om vad donator verkligen menat med professuren. Och det har jag, liksom alla andra som med värme biträdde stadsfullmäktiges beslut den 18 december 1944 att ge liv åt den gamla halvt bortglömda Viktor Rydbergs-professuren, sannerligen ett intresse av att uttala. Det vet vi, hr redaktör, mycket väl utan att fråga Z. Höglund om direktiv. Mycket har denne verksamme man att svara för, men här är han icke något annat än en av oss, korpraler eller meniga i det kommunala fotfolket.

Om, som jag hoppas blir följden av stadsfullmäktiges förestående beslut, professurens innebörd och mening befrias från varje oklarhet, då gäller också, utan varje inskränkning från stadens sida, vid prövning av de sökandes kompetens den vetenskapliga auktoriteten, den och ingen annan! Den trädes icke för nära genom att vi definierar utgångspunkterna för dess bedömning.

Yngve Larsson

*

Enligt dr Larsson sammanfaller realfrågan och formalfrågan när det gäller den nu diskuterade professuren vid Stockholms

högskola. Stadsfullmäktige har donerat en professur, donator bör få tala om vad han menar med sin donation, så enkel är saken.

Enligt Dagens Nyheter förbiser detta betraktelsesätt alla väsentliga problem som i detta sammanhang debatterats. Professuren fick en viss beteckning, sakkunniga tillsattes från denna utgångspunkt — då reagerade icke Stockholms stad eller dess representanter i högskolans styrelse. De reagerade först sedan de sakkunniga, humanistiska fakulteten och lärarrådet kommit till en viss åsikt om professurens sätande. Och i detta läge framförde vissa av stadens representanter vederliggen hotelsen att ett majoritetsbeslut av högskolestyrelsen skulle inverka på högskolans anslag. De överskred därmed gränsen mellan argument och påtryckning; det är detta kritiken mot dem gäller.

Att tvister uppstår om en professurs omfattning och syfte är ingenting ovanligt. Sådana tvister brukar lösas av de sakkunniga och de vetenskapliga instanserna. I detta fall löses de mot alla vetenskapliga instanser, genom att stadsfullmäktige, sedan tvist uppstått mellan deras representanter i högskolestyrelsen och högskolan i övrigt, talar om att de år 1944 menat vad hr Z. Höglund, Tomson, Oscar Larsson osv. menar år 1947. Detta innebär reellt att professurens tillsättning sker genom stadsfullmäktige. På myten att stadsfullmäktige i själva verket för tre år sedan redan tagit ställning till en tvistefråga, som icke ens

deras medlemmar i högskolans styrelse upptäckte förrän i år, finns det ej anledning att ingå. Det är från denna utgångspunkt som stadens myndigheter kritiserats.

Majoriteten inom högskolans styrelse — alla utom stadens delegerade — var från början notoriskt för utnämning av den person som rekommenderats av flertalet sakkunniga, fakulteten och lärarrådet. Sammanhänge icke ändringen i deras ståndpunkt med stadsrepresentanternas hotelser? Eller var den bara ett uttryck för senkommen insikt i sakens komplicerade natur? Dagens Nyheter vågar besvara den första frågan med ja. Aktningen för män som hr Ekeberg och Tunberg kan icke driva oss att tro det orimliga — att de varit okämliga för motståndarnas maktposition och plötsligt, oberoende av hotet, insett att de efter år av debatt kring denna professur icke fattat frågans beskaffenhet. De har fallit undan — utan tvivel av de bästa motiv. Det är därför de här kritiserats.

Då diskussionen i denna fråga nu avslutas, bör understrykas att Dagens Nyheter icke antytt eller antagit att några partipolitiska motiv legat bakom meningsbrytningarna. Säkerligen har alla agerande ansett sig handla i högskolans intresse, även om gemytlighetens evangelium alltför starkt bidragit att samla sinna. Men vetenskapens frihet kan sättas i fara även genom hederliga människor, handlande enligt goda motiv — det är därför saken upptagits i denna tidning.